

## Sırat-ı müstakim nedir? Duygularına bu ders ile bak

الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ Sırat-ı müstakim; şecaat, iffet, hikmetin mezcinden ve hülâsasından hasıl olan adl ve adalete işarettir. Şöyle ki:

Tagayyür, inkılab ve felaketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir.

Bu kuvvetlerin birincisi: Menfaatleri celb ve cezb için kuvve-i şeheviye-i behimiye.

İkincisi: Zararlı şeyleri def' için kuvve-i sebuiye-i gazabiye.

Üçüncüsü: Nef' ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için kuvve-i akliye-i melekiyedir.

Lâkin insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir had ve bir nihayet tayin edilmiş ise de fitraten tayin edilmemiş olduğundan bu kuvvetlerin her birisi "tefrit, vasat, ifrat" namıyla üç mertebeye ayrılırlar.

Mesela, kuvve-i şeheviyenin tefrit mertebesi humuddur ki ne helâl ve ne de harama şehveti, iştihası yoktur. İfrat mertebesi fücurdur ki namusları ve ırzları pâymal etmek iştihasında olur. Vasat mertebesi ise iffettir ki helâline şehveti var, harama yoktur.

**İhtar:** Kuvve-i şeheviyenin yemek, içmek, uyumak ve konuşmak gibi fûruatında da bu üç mertebe mevcuttur.

Ve keza kuvve-i gazabiyenin tefrit mertebesi cebanettir ki korkulmayan şeylerden bile korkar. İfrat mertebesi tehevürdür ki ne maddî ve ne manevî hiçbir şeyden korkmaz. Bütün istibdatlar, tahakkümler, zulümler bu mertebenin mahsulüdür. Vasat mertebesi ise şecaattir ki hukuk-u diniye ve dünyeviyesi için canını feda eder, meşru olmayan şeylere karışmaz.

**İhtar:** Bu kuvve-i gazabiyenin fûruatında da şu üç mertebenin yeri vardır.

Ve keza kuvve-i akliyenin tefrit mertebesi gabavettir ki hiçbir şeyden haberi olmaz. İfrat mertebesi cerbezdir ki hakkı bâtil, bâtili hak suretinde gösterecek kadar aldatıcı bir zekâyâ mâlik olur. Vasat mertebesi ise hikmettir ki hakkı hak bilir imtisal eder, bâtili bâtil bilir içtinab eder.

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

**İhtar:** Bu kuvvetin şu üç mertebeye inkısamı gibi fûruatı da o üç mertebeyi hâvidir. Mesela, halk-ı ef'al meselesinde Cebir mezhebi ifrattır ki bütün bütün insanı mahrum eder. İtizal mezhebi de tefrittir ki tesiri insana verir. Ehl-i sünnet mezhebi vasattır. Çünkü bu mezhep

beyne-beynedir ki o fiillerin bidayetini irade-i cüz'iyeye, nihayetini irade-i külliyeye veriyor.

Ve keza itikadda da tatil ifrattır, teşbih tefrittir, tevhid vasattır.

**Hülâsa:** Şu dokuz mertebenin altısı zulümdür, üçü adl ve adalettir. Sırat-ı müstakimden murad şu üç mertebedir.